مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره دوازدهم، خرداد ۱۳۹۲، ۲۱۸-۲۰۵

ارزیابی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان بر اساس الگوی نظری سیپ (CIPP) در سال ۱۳۸۹

طاهره علی‌محمدی[۱]، محسن رضائیان[۲]، حمید بخشی[۳]، رضا وزیری‌نژاد[۴]

دریافت مقاله: ۹۰/۷/۱۸ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۹۰/۱۰/۱۴ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۹۱/۶/۲۸ پذیرش مقاله: ۹۱/۷/۱

چکیده

زمینه و هدف: ارزشیابی به عنوان یکی از ابزارهای ارتقاء کیفیت این امکان را فراهم می‌سازد تا نقاط قوت و ضعف برنامه‌ها مشخص گردند و با تقویت جوانب مثبت و رفع نارسایی در ایجاد تحول و اصلاح گردش کار، گام‌های مناسبی برداشته شود. این مطالعه با هدف ارزیابی دانشکده پزشکی رفسنجان بر اساس الگوی سیپ (CIPP) در سال۱۳۸۹ انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: جمعیت این پژوهش توصیفی – مقطعی شامل۶۳ دانشجو، ۲۸ استاد و ۱۰ دانش‌آموخته است. جهت گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های پژوهشگر ساخته استفاده شد. پرسش‌نامه شامل دو بخش مشخصات دموگرافیک و سؤالات پرسش‌نامه بود. نمره صفر تا ۱/۵۰ وضعیت نامطلوب، ۳/۵۰- ۱/۵۱ وضعیت نسبتاً مطلوب و ۵- ۳/۵۱ وضعیت کاملا مطلوب در نظر گرفته شد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش وضعیت زمینه، درونداد، فرآیند و کلیت دانشکده پزشکی کاملاً مطلوب و برونداد دانشکده نسبتاً مطلوب می‌باشد. نتایج نشان داد که به طور کلی در زمینه، فرآیند و برونداد دانشکده پزشکی بین دیدگاه دانشجویان و اساتید تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p\leq ۰/۰۵$). دانشجویان وضعیت زمینه و اساتید وضعیت درونداد، فرآیند، برونداد و کلیت دانشکده را مطلوب‌تر ارزیابی کردند.

نتیجه‌گیری: نتایج ارزیابی نهایی دانشکده پزشکی نشان داد، وضعیت این دانشکده مطلوب می‌باشد. در جهت نیل به حد کاملاً مطلوب، شایسته است مسئولین دانشکده و دانشگاه بیش از پیش به تقویت عوامل مهم از جمله؛ بازنگری در مواد و محتوای آموزشی، آموزش روش‌های تدریس و ارزشیابی و مهارت‌های ارتباطی به اساتید توجه نمایند.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی آموزشی، الگوی سیپ، دانشکده پزشکی

۱- کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
تلفن: ۸۲۲۰۰۸۶-۰۳۹۱، دورنگار: ۸۲۲۰۰۹۱-۰۳۹۱، پست الکترونیکی: alimohammadit@yahoo.com
۲- استاد گروه آموزشی پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
۳- مربی گروه آموزشی - پرستاری ، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
۴- دانشیار گروه آموزشی پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

مقدمه

آموزش عالی یکی از مهم‌ترین مجموعه‌های نظام آموزشی و از جمله عناصر کلیدی توسعه انسانی در هر کشور به شمار می‌رود [۱]. امروزه در مراکز آموزشی، ارزشیابی به علت ماهیت و عملکرد خاص خود یکی از گسترده‌ترین و جنجالی‌ترین مباحث آموزشی است که به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در سودمندی و اثربخشی برنامه‌های آموزشی در تمامی مراکز آموزش عالی معتبر در سطح دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد، لذا برنامه‌های ارزشیابی در نظام آموزش پزشکی به دلیل لزوم تربیت نیروی انسانی کارآزموده برای ارائه خدمات بهداشتی و درمانی با کیفیت مطلوب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

ارزشیابی در واقع بازخورد مراحل انجام یک فرآیند می‌باشد که براساس آن میزان حصول و یا عدم حصول به اهداف را می‌توان مورد کاوش قرار داد [۲]. ارزشیابی آموزشی، فعالیتی رسمی است که جهت تعیین کیفیت، اثربخشی و یا ارزش یک برنامه، فرآیند، هدف یا برنامه درسی به اجرا در می‌آید [۳]. در ارزشیابی‌ها از تمامی افراد و گروه‌هایی که تحت تأثیر برنامه آموزشی قرار دارند به عنوان داوران استفاده می‌شود و آنچه عملکرد ذی نفعان یک مجموعه را تحت تأثیر قرار می دهد، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و نتایج به تصمیم‌گیران برنامه‌ها ارائه می‌شود. الگوهای ارزشیابی متعددی وجود دارد که از جمله بهترین آنها، الگوی ارزشیابی سیپ (CIPP model) است [۵-۴].

عنوان سیپ (CIPP) از حروف اول کلمات زمینه (Context)، درونداد (Input)، فرآیند (Process) و برونداد (Product) به دست آمده است [۶]. این الگو تصمیم‌های آموزشی را به چهار گروه تقسیم می‌کند. تصمیم‌های برنامه‌ریزی جهت تعیین اهداف برنامه، تصمیم‌های ساختی جهت طراحی شیوه‌های آموزش مناسب به منظور رسیدن به اهداف برنامه، تصمیم‌های اجرایی جهت استفاده، هدایت و بهبود شیوه‌های آموزشی و تصمیم‌های دوباره‌سازی به منظور قضاوت و عکس‌العمل در مورد نتایج به دست آمده در اثر اجرای شیوه‌های آموزشی می‌باشد [۷].

پدیدآورندگان این الگوی ارزشیابی Stufflebeam و همکاران (۱۹۷۱) هستند [۸]. این الگو با نگرشی سیستمی به ارزشیابی زمینه، درونداد، فرآیند و برونداد‌های آنها و نیز تصمیم‌گیری در مورد بهبود عملکردشان می‌پردازد. در رویکرد سیستمی، اهداف نهایی مورد غفلت واقع نمی‌شوند بلکه اهداف در یک مجموعه از معیارهایی بسیار پیچیده به عنوان یک جزء مورد توجه قرار می‌گیرند. مدل‌های سیستمی بر معیارهایی که بقاء بلند مدت سازمان را افزایش خواهند داد، تأکید می‌ورزند. به عبارت دیگر، رویکرد سیستمی به نتایج معین شده بیش از وسایل و امکانات نیل به آنها تأکید نمی‌کند. بنابراین از طریق الگوی سیپ و با طرح سؤالات درست درباره نظام آموزشی می‌توان موجبات بهبود و اصلاح هر چه بیشتر فعالیت‌ها و اهداف برنامه‌ها را فراهم کرد و کارآیی دانشکده پزشکی را افزایش داد. در ارزشیابی زمینه نیازها، مشکلات و فرصت‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و به تصمیم‌گیری، و تعیین اهداف، و الویت‌ها و داوری در این زمینه کمک می‌شود. منظور از درونداد، کلیه افراد و منابع انسانی اعم از دانش‌آموز، دبیر، مدیران، منابع مالی، منابع علمی و ... می‌باشد. منظور از فرآیند، کلیه فعالیت‌هایی است که در جریان اجرای برنامه‌های آموزشی

روی می‌دهد. منظـور از بروندـاد، کلیـه دانـش‌آموختگـان، دانش جدید تولید شده و ... می‌باشد. این نوع ارزشیابی بـه منظور قضاوت درباره مطلوبیت بازده فعالیت‌های آموزشـی انجام می‌شود [۹، ۴].

در زمینه ارزیابی با استفاده از الگوی سیپ CIPP تحقیقاتی در خارج و داخل ایران انجام گرفته است؛ نتایج مطالعه Tezakori و همکاران که به ارزیابی دوره دکتری پرستاری ایران (کاربرد الگوی سیپ) پرداخته است نشان داد که در قسمت تاریخچه، فلسفه، رسالت، چشم‌انداز و اهداف کلی، دروس فوق، عاری از عیب و نقص اساسی می‌باشند و مشخصات دوره و محتوای دروس نیز با توجه به فلسفه و اهداف همخوانی دارد ولی نتایج ارزشیابی نشان می‌دهد که مشکلات عمده در بخش فرآیند و اجرا مطرح است و حیطه برونداد، به علت خوب اجرا نشدن قسمت فرآیند، تحت تأثیر قرار می‌گیرد [۱۰].

نتایج مطالعه Ehsanpour که به بررسی میزان دستیابی دانشجویان کارشناسی مامایی به حداقل‌های ضروری یادگیری مامایی در دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه اصفهان بر اساس الگوی سیپ پرداخته است، نشان داد که در آموزش بالینی، دانشجویان در موارد ناشایع تجربه کافی نداشتند و در برخی از موارد مانند احیای نوزاد، تجربه‌ای را کسب ننموده بودند. در مجموع، در برخی موارد تجربه دانشجو در کسب مهارت ضعیف بود [۱۱]. در یکی از دپارتمان‌های پزشکی دانشگاه ویسکانسین (۲۰۰۵) از الگوی سیپ CIPP برای ارزیابی برنامه تربیت محققان بالینی استفاده شد. عوامل چهارگانه سیپ (زمینه، درونداد، فرآیند، برونداد) و شرکت‌کنندگان ارزیابی شدند تا بتواند به تحلیل اثربخشی برنامه و تضمین موفقیت کارآموزان بپردازد [۱۲].

دانشکده علوم پزشکی رفسنجان زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۶۵ فعالیت آموزشی خود را آغاز کرد. پس از استقلال دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان از دانشگاه علوم پزشکی کرمان، در سال ۱۳۷۱ موافقت اصولی برای تبدیل دانشکده به دانشگاه به عمل آمد و دانشکده علوم پزشکی به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی رفسنجان مبدل شد و دانشکده پزشکی به عنوان یک دانشکده فعالیت خود را ادامه داد. دانشکده پزشکی از سال ۱۳۶۵ تا سال (۱۳۸۹) ۲۵ دوره یعنی ۱۰۹۲ نفر دانشجو پذیرفته است که از این تعداد ۷۳۶ نفر فارغ‌التحصیل شده‌اند و ۳۵۶ نفر هم در حال تحصیل می‌باشند. این دانشکده هم‌اکنون ۸۰ نفر عضو هیئت علمی، که ۳۷ نفر عضو در مقطع پایه و ۴۳ نفر عضو در مقطع بالینی می‌باشند، را داراست. کلیت این دانشکده تاکنون به طور سیستماتیک مورد بررسی و ارزیابی قرار نگرفته است و به منظور ارتقاء سطح کمی و کیفی، نیازمند ارزشیابی منسجم و سیستماتیک می‌باشد. ارزشیابی به عنوان یکی از ابزارهای ارتقاء کیفیت این امکان را فراهم می‌سازد تا نقاط قوت و ضعف برنامه‌ها را مشخص نموده و با تقویت جنبه‌های مثبت و رفع نارسایی، در ایجاد تحول و اصلاح گردش کار گام‌های مناسبی برداشته شود. لذا این مطالعه با هدف ارزیابی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان طراحی گردید و محققین در چهار بعد زمینه، درونداد، فرآیند و برونداد دانشکده مذکور را ارزیابی نمودند. هدف از این مطالعه ارزیابی دانشکده پزشکی،

دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان بر اساس الگوی نظری سیپ (زمینه، درونداد، فرآیند و برونداد) بوده است.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی- توصیفی از نوع پیمایشی است و با توجه به هدف تحقیق، یک تحقیق کاربردی از نوع ارزیابی می‌باشد، که در سال ۱۳۸۹ انجام گرفت.

برای پاسخگویی به سؤالات تحقیق از چارچوب نظری سیپ استفاده شده است. در این مطالعه، شرایط محیطی دانشجویان (تحصیلات والدین و وضعیت اقتصادی) و میزان علاقه دانشجویان جهت فراگیری علم به عنوان زمینه در نظر گرفته شده است. همچنین محتوای آموزشی، توانایی دانشجویان (میزان توانایی آموزشی و پژوهشی آنها است که با توجه به معدل، تعداد ترم‌های مشروطی، میزان مقالات و ... سنجیده می‌شود)، توانایی اساتید، (میزان توانایی اساتید با توجه به مرتبه علمی، مدرک تحصیلی، سوابق آموزشی و پژوهشی)، امکانات و تجهیزات آموزشی و اهداف آموزشی به عنوان درونداد در نظر گرفته شده است. در این مطالعه برنامه آموزشی (توانایی برنامه در تأمین اهداف دوره)، تناسب آن با نیازهای فراگیران (ایجاد پایه علمی، مهارتی و نگرشی قابل قبول و ...) ، فعالیت‌های دانشجویان، فعالیت‌های اساتید، (میزان عملکرد دانشجویان و اساتید در قبال وظایفشان در فرآیند یاددهی-یادگیری)، عملکرد آموزش، فعالیت‌های مسئولین به عنوان فرآیند در نظر گرفته شده است. میزان تحقق اهداف رشته پزشکی در مقطع دکتری حرفه‌ای، میزان تولیدات علمی اساتید، دانشجویان و دانش‌آموختگان به عنوان برونداد در نظر گرفته شده است.

در این پژوهش جهت ارزیابی دانشکده از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده گردید. هر سه پرسش‌نامه محقق ساخته، دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان شامل دو بخش مشخصات دموگرافیک و سؤالات پرسش‌نامه بود. پرسش‌نامه‌ها دارای طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای بودند. بین صفر تا ۱/۵۰ وضعیت نامطلوب، ۳/۵۰- ۱/۵۱ وضعیت نسبتاً مطلوب و بین ۵- ۳/۵۱ وضعیت کاملاً مطلوب محسوب گردید. نقطه برش (مطلوب در جامعه مورد مطالعه) ۳/۵۰ در نظر گرفته شده است [۱۳]. برای محاسبه روایی از روایی محتوایی و صوری و برای محاسبه پایایی، از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. با استفاده از آلفای کرونباخ پایایی پرسش‌نامه‌های دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان به ترتیب ۰/۹۴، ۰/۹۸ و ۰/۹۴ به دست آمد.

جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و کلیه اساتید (هیئت علمی و غیر هیئت علمی) این دانشکده در سال ۱۳۸۹ و نیز کلیه فارغ‌التحصیلان آن بودند. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای انتخاب حجم نمونه استفاده شد. برای محاسبه حجم نمونه با توجه به مطالعات گذشته از واریانس ۰/۳۸ [۱۳] و با ۹۰٪ اطمینان و فرمول ذیل [۱۴] استفاده شد. بر این اساس، نمونه آماری این تحقیق شامل ۱۰۰ نفر از دانشجویان مشغول به تحصیل بود، که پس از توزیع ۱۰۰ پرسش‌نامه ۶۳٪ آنها عودت داده شدند. همچنین ۱۰٪ از ۱۰۰ پرسش‌نامه‌ای که برای دانش‌آموختگان (فارغ‌التحصیلان) ارسال شده بود،

برگشت داده شد. نمونه‌گیری در اساتید (هیئت علمی و غیر هیئت علمی) این دانشکده به صورت سرشماری انجام گرفت. ۱۰۰ پرسش‌نامه توزیع گردید، که ۲۸٪ آنها تکمیل و عودت داده شد.

$$n = N \sigma^2 / (\sigma^2 + N . B^2 / 4)$$

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۶، آمار توصیفی و استنباطی (ANOVA و T-Test) استفاده گردید و مقدار $p\leq ۰/۰۵$ به عنوان سطح معنی‌داری تلقی گردید.

نتایج

نتایج نشان داد که از ۱۰۱ شرکت‌کننده در این مطالعه ۵۱ نفر (۵۰/۵٪) مونث و ۵۰ نفر (۴۹/۵٪) مذکر بودند. از تعداد ۶۳ نفر دانشجوی شرکت‌کننده در این مطالعه ۲۳ نفر (۳۶/۵٪) مذکر و ۴۰ نفر (۶۳/۵٪) مؤنث بودند. همچنین ۳ نفر (۳۰٪) از دانش‌آموختگان مذکر و ۷ نفر (۷۰٪) مؤنث بودند. از تعداد ۲۸ استاد شرکت‌کننده در این مطالعه نیز ۲۴ نفر (۸۵/۷٪) مذکر و ۴ نفر (۱۴/۳٪) مؤنث بودند. نتایج به دست آمده از مجموع دیدگاه سه گروه دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان در مورد وضعیت موجود دانشکده پزشکی در نمودار ۱ آمده است.

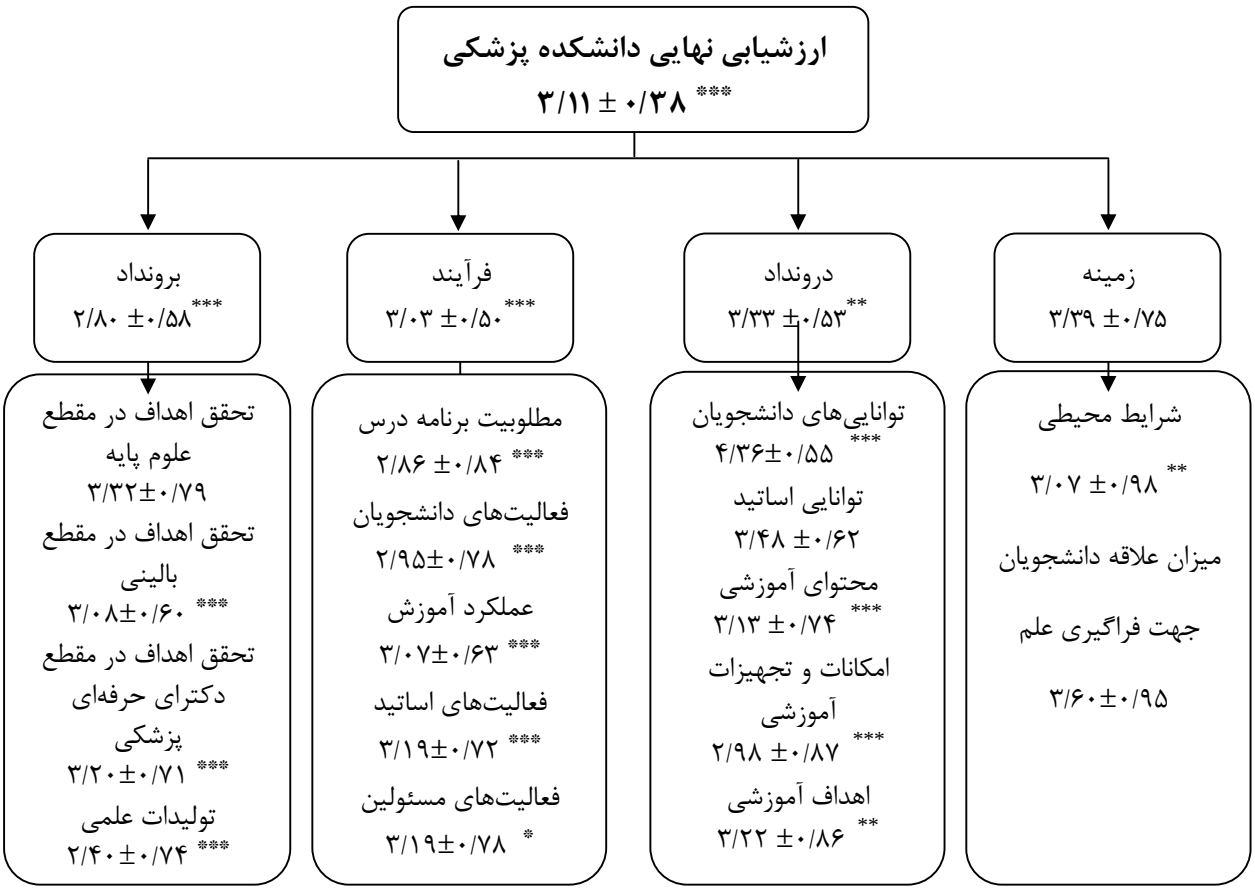

نمودار ۱- نتایج t-test تک گروهی در ارزیابی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

****: p<۰/۰۵ **: p<۰/۰۱ ***: p<۰/۰۰۱***

وضعیت عوامل زمینه‌ای دانشکده پزشکی: نتایج نشان داد که در مجموع، از دیدگاه دو گروه دانشجویان و اساتید وضعیت زمینه نسبتاً مطلوب و یکی از حیطه‌های آن یعنی میزان علاقه دانشجویان جهت فراگیری علم کاملاً مطلوب می‌باشد و با شاخص‌های جامعه مورد مطالعه (۳/۵۰) تفاوت معنی‌داری ندارد. ولی شرایط محیطی دانشکده نسبت به وضعیت مطلوب جامعه مورد مطالعه فاصله معنی‌داری دارد. همچنین نتایج نشان داد که وضعیت زمینه از دیدگاه اساتید فاصله معنی‌داری با مطلوب جامعه مورد مطالعه دارد (p<۰/۰۵) (نمودار و جدول ۱).

وضعیت درونداد‌های دانشکده پزشکی: وضعیت توانایی دانشجویان و اساتید مطلوب می‌باشد. در مجموع از دیدگاه دانشجویان و اساتید بین درونداد دانشکده پزشکی و حیطه‌های زیر مجموعه آن، به غیر از توانایی اساتید (یعنی توانایی دانشجویان، محتوای آموزشی، امکانات و تجهیزات آموزشی و اهداف آموزشی) با شاخص‌های مطلوب جامعه مورد مطالعه (۳/۵۰) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. وضعیت درونداد و حیطه‌های زیر مجموعه آن از دیدگاه دانشجویان با مطلوب جامعه مورد مطالعه فاصله معنی‌داری دارند (p<۰/۰۵) (نمودار و جدول ۱).

وضعیت فرآیندهای دانشکده پزشکی: از دیدگاه دو گروه دانشجویان و اساتید، فرآیند دانشکده پزشکی و حیطه‌های آن (یعنی فعالیت‌های دانشجویان، برنامه درسی و آموزشی، عملکرد آموزش، فعالیت‌های اساتید و فعالیت‌های مسئولین) با شاخص‌های مطلوب جامعه مورد مطالعه (۳/۵۰) تفاوت معنی‌داری دارد. وضعیت فرآیند و حیطه‌های آن به تفکیک از دیدگاه دانشجویان و اساتید نیز با شاخص‌های جامعه مورد مطالعه فاصله معنی‌داری دارد (p<۰/۰۵) (نمودار و جدول ۱).

وضعیت برونداد دانشکده پزشکی: نتایج نشان داد که در مجموع از دیدگاه سه گروه دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان، بین برونداد موجود دانشکده پزشکی و حیطه‌های آن (یعنی تحقق اهداف رشته دکترای حرفه‌ای پزشکی و میزان تولیدات علمی در این دانشکده) با شاخص‌های مطلوب جامعه مورد مطالعه (۳/۵۰) تفاوت معنی‌داری وجود دارد، همچنین از دیدگاه اساتید وضعیت تحقق اهداف مقطع علوم پایه کاملاً مطلوب می‌باشد (p<۰/۰۵) (نمودار و جدول۱).

ارزیابی نهایی دانشکده پزشکی: نتایج نشان دادند که در ارزیابی نهایی دانشکده پزشکی از دیدگاه سه گروه دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان هم در مجموع و هم به تفکیک، بین وضعیت موجود با شاخص‌های مطلوب جامعه مورد مطالعه (۳/۵۰) تفاوت معنی‌داری وجود دارد (p<۰/۰۵) (نمودار و جدول۱).

جدول ۱- نتایج محاسبات میانگین و انحراف معیار در ارزیابی دانشکده پزشکی به تفکیک دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان

	دانشجویان	اساتید	دانش‌آموختگان
شرایط محیطی	۳/۰۷±۰/۹۸ **	-	-
میزان علاقه دانشجویان جهت فراگیری علم	۳/۹۰±۰/۸۸ ***	۲/۹۴±۰/۷۶ ***	-
زمینه	۳/۶۰±۰/۶۶	۲/۹۴±۰/۷۶ ***	-
توانایی دانشجویان	۴/۳۶±۰/۵۵ ***	-	-
توانایی اساتید	-	۳/۴۸±۰/۶۲	-
محتوای آموزشی	۲/۹۳±۰/۷۱ ***	۳/۵۸±۰/۶۰	-
امکانات و تجهیزات آموزشی	۲/۸۶±۰/۹۰ ***	۳/۲۷±۰/۷۴	-
اهداف آموزشی	۳/۱۱±۰/۹۰ ***	۳/۴۸±۰/۶۹	-
درونداد	۳/۲۸±۰/۵۶ **	۳/۴۶±۰/۴۳	-
فعالیت‌های دانشجویان	۳/۰۷±۰/۸۳ ***	۲/۶۹±۰/۵۹ ***	-
برنامه درسی و آموزشی	۲/۷۶±۰/۸۷ ***	۳/۱۱±۰/۷۱ **	-
عملکرد آموزش	۳/۰۷±۰/۶۳ ***	-	-
فعالیت‌های اساتید	۲/۹۳±۰/۶۵ ***	۳/۷۸±۰/۴۷ **	-
فعالیت‌های مسئولین	-	۳/۱۹±۰/۷۸ *	-
فرآیند	۲/۹۶±۰/۴۹ ***	۳/۱۹±۰/۵۲ **	-
تحقق اهداف در مقطع علوم پایه	۳/۲۲±۰/۷۹ **	۳/۹۰±۰/۴۱ *	-
تحقق اهداف در مقطع علوم بالینی	۲/۸۱±۰/۴۶ ***	۳/۴۰±۰/۶۶	۳/۳۲±۰/۶۱
تحقق اهداف در مجموع	۳/۰۷±۰/۷۱ ***	۳/۶۰±۰/۶۱	۳/۳۲±۰/۶۱
تولیدات علمی	۲/۲۵±۰/۷۳ ***	۲/۷۴±۰/۶۷ ***	۲/۴۰±۰/۶۹ ***
برونداد	۲/۶۶±۰/۴۸ ***	۳/۰۷±۰/۷۰ **	۲/۸۹±۰/۵۱ **
ارزشیابی نهایی دانشکده پزشکی	۳/۱۲±۰/۳۲ ***	۳/۱۷±۰/۴۳ ***	۲/۸۹±۰/۵۱ **

**: p<۰/۰۵ **: p<۰/۰۱ ***: p<۰/۰۰۱*

مقایسه دیدگاه دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان در ارزیابی زمینه، درونداد، فرآیند، برونداد و ارزیابی نهایی دانشکده پزشکی: نتایج آزمون t نشان داد که دانشجویان وضعیت موجود زمینه و میزان علاقه خود جهت فراگیری علم را مطلوب‌تر از اساتید خود ارزیابی کردند (p=۰/۰۰۱). همچنین اساتید وضعیت موجود محتوای آموزشی، امکانات و تجهیزات آموزشی و اهداف آموزشی را مطلوب‌تر از دانشجویان ارزیابی نمودند (p<۰/۰۵). نتایج نشان داد که اساتید و دانشجویان هر کدام دیدگاه مثبت‌تری نسبت به فعالیت‌های خود داشتند و فعالیت‌های خود را مطلوب‌تر از فعالیت‌های گروه مقابل ارزیابی کردند. اما در مجموع اساتید دیدگاه مثبت‌تری نسبت به فرآیند موجود داشتند (p=۰/۰۳).

نتایج محاسبات آزمون تحلیل واریانس نشان داد که اساتید نسبت به تحقق اهداف علوم پایه دیدگاهی مثبت‌تر از دانشجویان داشتند (p=۰/۰۳). نتایج نشان داد اساتید نسبت به تحقق اهداف مقطع بالینی نیز دیدگاه مطلوب‌تری دارند. در این مورد، میانگین دیدگاه دانش‌آموختگان نیز گرچه نسبت به اساتید کمتر بود اما در مقایسه با دانشجویان بالاتر بود. در مجموع اساتید،

دانش‌آموختگان و دانشجویان به ترتیب دیدگاه مثبت‌تری نسبت به تحقق اهداف (پایه و بالینی) و برونداد داشتند (p=۰/۰۱). نتایج نشان داد در ارزیابی نهایی دانشکده میان سه گروه دانشجویان، اساتید و دانش‌آموختگان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. (p=۰/۱۴).

بحث

. نتایج این مطالعه نشان داد که به طور کلی شاخص زمینه، درونداد، فرآیند و برونداد این دانشکده نسبتاً مطلوب است. همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که به طور کلی در زمینه، فرآیند و برونداد دانشکده پزشکی بین دیدگاه دانشجویان و اساتید تفاوت معنی‌داری وجود دارد. اساتید در تمامی موارد، به جز زمینه، دیدگاه مثبت‌تری نسبت به دانشجویان داشتند.

در پژوهش حاضر از دیدگاه دانشجویان عوامل زمینه‌ای یعنی شرایط محیطی و میزان علاقه آنها جهت فراگیری علم در حد مطلوب می‌باشد. اما اساتید دیدگاهی متفاوت با دانشجویان دارند. آنها معتقدند که میزان علاقه دانشجویان نسبتاً مطلوب است ولی آنها با علاقه کافی در جهت فراگیری محتوای آموزشی تلاش نمی‌کنند. تحلیل نتایج این پژوهش در حیطه درونداد نشان داد که اساتید محتوا و اهداف آموزشی را مطلوب و امکانات و تجهیزات را نسبتاً مطلوب ارزیابی کردند. در مجموع اساتید عوامل درونداد را مطلوب ارزیابی نمودند. دیدگاه دانشجویان در مورد دروندادهای آموزشی حاکی از مطلوبیت نسبی آنها است. دانشجویان از امکانات و تجهیزات آموزشی موجود راضی نیستند و خواهان ارتقاء آنها می‌باشند. آنها امکانات کتابخانه (کتاب، مجلات و ...)، عملکرد مرکز کامپیوتر، نحوه دسترسی به اینترنت و امکانات بخش‌های آموزشی را رضایت‌بخش نمی‌دانند. لازم به ذکر است که با انتقال دانشکده پزشکی به سایت جدید دانشگاه، مسئله ساختمان دانشکده و کمبود آزمایشگاه‌ها مرتفع خواهد شد، اما مطمئناً باید در جهت ارتقاء تجهیزات بخش‌ها، کتابخانه‌ها و IT مراکز آموزشی درمانی و دانشکده اقدام گردد. در محتوای آموزشی با توجه به این که دیدگاه دانشجویان نسبتاً مطلوب و دیدگاه اساتید کاملاً مطلوب است، نیاز به بررسی شکاف دیدگاه بین دو گروه فوق جهت بهبود روند آموزش کارآمد و پایدار دانشجویان احساس می‌شود.

دانشجویان و اساتید فعالیت‌های دانشجویان را نسبتاً مطلوب ارزیابی کردند و می‌توان با استفاده بیشتر از روش‌های نوین یاددهی از جمله یادگیری الکترونیکی، افزایش تعامل دانشجویان و اساتید و توجه بیشتر به نقش فراگیران در فرآیند یادگیری روندی رو به رشد را شاهد بود. نتایج پژوهش Motallebnejad و همکاران نشان داد که عملکرد دانشجویان دندانپزشکی در دانشگاه علوم پزشکی بابل رو به رشد بوده است [۱۵] که نتیجه پژوهش حاضر با آن همسو می‌باشد. گر چه اهداف آموزشی از طرف دو گروه، مطلوب ارزیابی شده اما آنها معتقدند که برنامه‌ریزی آموزشی نسبتاً مطلوب است که نسبت به برخی پژوهش‌ها مطلوبیت بیشتری دارد. پژوهش Abdi و همکاران نشان داد که دانشجویان وضعیت برنامه‌ریزی دروس را نامطلوب ارزیابی کردند [۱۶]. مطالعه Toulabi و همکاران نشان داد که بیشترین عناصر مؤثر بر کیفیت برنامه‌های آموزشی از دیدگاه دانش‌آموختگان، استفاده از اساتید و مربیان مجرب،

امکانات آموزش بالینی و فضای مناسب، شیوه‌های تدریس به کار گرفته شده، امکانات آموزشی دانشکده و منابع علمی بوده است [۱۷]. دانشجویان و اساتید هر کدام فعالیت‌های خود را به ترتیب نسبتاً مطلوب و کاملاً مطلوب ارزیابی نمودند اما هر گروه، فعالیت‌های گروه مقابل را نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. در مطالعه Iranfar و همکاران، ۵۱/۹٪ دانشجویان فعالیت آموزشی اساتید خود را مطلوب و ۴۸/۱٪ نامطلوب ارزیابی کردند [۱۸] که با نتایج پژوهش حاضر همسو می‌باشد.

Bazrafkan در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که از دیدگاه کارورزان وضعیت موجود تحقق اهداف کلی آموزش پزشکی فاصله زیادی با وضعیت مطلوب دارد [۱۹]. در پژوهش حاضر میزان تحقق اهداف نسبت به مطالعه Bazrafkan بهتر ارزیابی گردید. دانشجویان و دانش‌آموختگان میزان تحقق اهداف (در دو مقطع پایه و بالینی) را نسبتاً مطلوب و اساتید، کاملاً مطلوب ارزیابی کردند. عدم رضایت دانشجویان از تحقق کامل اهداف دوره پزشکی عمومی می‌تواند ناشی از عدم رضایت از فعالیت‌های اساتید، امکانات آموزشی و ... باشد. چنانچه مطالعه Khadem و همکاران نیز نشان داد که اکثر دانش‌آموختگان جهت تحقق اهداف دوره پزشکی عمومی خواستار ایجاد تغییرات اساسی در روش تدریس اساتید، حذف دوره فیزیوپاتولوژی و افزودن به طول دوره کارآموزی بودند [۲۰]. در مجموع اساتید، دانشجویان و دانش‌آموختگان بروناد را نسبتاً مطلوب ارزیابی کردند. که با نتایج مطالعه Bazrafkan همسو نمی‌باشد. همچنین در نهایت اساتید، دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشکده پزشکی را نسبتاً مطلوب ارزیابی کردند.

مطالعات گذشته که به ارزیابی سیستم‌های دانشگاهی پرداختند تأکید می‌کنند که الگوی ارزیابی CIPP می‌تواند برنامه‌ای اثربخش جهت سنجش و تضمین کیفیت آنها باشد [۱۲]. Singh که به ارزیابی برنامه‌های آموزش پرستاری در دانشگاه نیویورک پرداخته است؛ گزارش داد که این نوع ارزیابی موجب بهبود کیفیت و اثربخشی برنامه های آن می‌شود [۲۱]. Zandovaniyan که به ارزیابی مراکز تربیت معلم بر اساس الگوی ارزیابی CIPP پرداخته است. زمینه، درونداد و فرآیند این مراکز را نسبتاً مطلوب و وضعیت بروناد را کاملاً مطلوب ارزیابی کرده است [۱۲]. وضعیت زمینه، درونداد و فرآیند در این مطالعه با مطالعه Zandovaniyan همسو می‌باشد. نتایج مطالعه Ghaderipasha که به ارزیابی رشته کارشناسی ریاضی در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران پرداخته است حاکی از آن است که دانشگاه تهران در حوزه درونداد در سطح مطلوب و در حوزه فرآیند در سطح نسبتاً مطلوب می‌باشد. دانشگاه تربیت معلم در حوزه درونداد در سطح نسبتاً مطلوب و در حوزه فرآیند در سطح نامطلوب ارزیابی شد. دانشگاه امیرکبیر در حوزه درونداد در سطح مطلوب و در حوزه فرآیند در سطح نسبتاً مطلوب قرار داشت و دانشگاه خواجه نصیر در حوزه درونداد و فرآیند در سطح نسبتاً مطلوب بود. در مجموع چهار دانشگاه مورد مطالعه در حوزه درونداد در سطح مطلوب و در حوزه فرآیند و بروناد در سطح نسبتاً مطلوب بوده‌اند [۲۲] که درونداد در دانشگاه تربیت معلم با درونداد این مطالعه همسو است در مجموع، گر چه با نتایج مطالعه حاضر کاملاً همسو نمی‌باشند ولی در سطحی نزدیک به هم هستند.

Pakdaman و همکاران در بررسی میزان دستیابی اهداف آموزشی گروه‌های پریودنتیکس و سلامت دهان در دانشگاه تهران بر اساس الگوی سیپ، به این نتیجه رسیدند که در حیطه محتوا دانشجویان رضایت بیشتری داشتند و در حیطه درونداد، دانشجویان انگیزه و مهارت مدرسین واحد مربوطه را کافی ندانستند. در حیطه فرآیند دانشجویان رضایت زیادی نداشتند و در برونداد دانشجویان در برخی سرفصل‌ها وضعیت را ضعیف و در بعضی موارد عناوین را خوب ارزیابی کردند [۲۳] که در حیطه محتوا با نتایج این مطالعه همسو نمی‌باشد ولی در سایر موارد همسو است. یافته‌های مطالعه Phattharayuttawat و همکاران نشان داد که در ارزیابی زمینه، اهداف برنامه درسی به طور شفافی بیان شده‌اند و با نیازهای اجتماعی مطابقت دارند. همچنین ساختار برنامه درسی به خوبی طراحی شده است. در ارزیابی درونداد نتایج نشان داد که منابع آموزشی برای یادگیری و تدریس در دسترس می‌باشند اما کاملاً مناسب نیستند. همچنین نتایج نشان داد که فرآیند و عملکرد آموزش بسیار خوب می‌باشد و ارزشیابی برونداد نشان می‌دهد که فارغ‌التحصیلان به شایستگی‌های عمومی و تخصصی مطابق با آنچه در اهداف برنامه ذکر شده است، دست یافته‌اند [۲۴] که با نتایج این پژوهش تا حدی همسو می‌باشد.

از جمله دلایل عدم همسو بودن برخی از نتایج این مطالعه با برخی از مطالعات دیگر، می‌توان به تفاوت در فرآیند یاددهی- یادگیری، محیط دانشکده، تدریس اساتید و نحوه ارزشیابی از دانشجویان و ... اشاره کرد. پیشنهاد می‌گردد سایر مراکز دانشگاهی به بررسی سیستماتیک محیط‌های آموزشی خود بپردازند تا در جهت ارتقاء سطح علمی و پژوهشی خود تصمیمات سازنده‌تری اتخاذ کنند. از جمله محدودیت‌های این مطالعه همکاری ضعیف برخی از نمونه‌های تحقیق از جمله اساتید، دانشجویان و دانش‌آموختگان در تکمیل و عودت پرسش‌نامه‌ها می‌باشد. گرچه جهت افزایش پرسش‌نامه های عودت داده شده دانش‌آموختگان، تلاش بسیاری از جمله فرستادن هدیه‌ای همراه با پرسش‌نامه صورت گرفت. به نظر می‌آید عدم برگشت مقدار قابل‌توجهی از پرسش‌نامه‌ها می‌تواند ناشی از دو دلیل باشد. ۱- دیدگاه و عدم رضایت فارغ‌التحصیلان در مورد دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و ۲- میزان تعهد آنها در قبال تکمیل پرسش‌نامه‌ها. با توجه به عدم برگشت ۹۰٪ از پرسش‌نامه‌ها عامل اول به نظر می‌رسد تأثیر برجسته‌تری داشته است. دانشجویان و اساتید هم علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته تمایلی جهت تکمیل پرسش‌نامه نداشتند. از جمله دلایل عنوان شده توسط آنها می‌توان به؛ عدم کاربرد پژوهش‌ها و طرح‌های تحقیقاتی اشاره کرد که به صورت امری متداول در حال گسترش می‌باشد در نتیجه تمایلی جهت همکاری در طرح‌های تحقیقاتی مشاهده نمی‌گردد. پیشنهاد می‌گردد این مورد توسط محققین بررسی و در صورت صحت آن، تدابیر لازم جهت استفاده از نتایج تحقیقات در سیاست‌گزاری و برنامه‌ریزی‌های دانشگاه، صورت پذیرد.

نتیجه‌گیری

این مطالعه نشان داد که کلیت دانشکده پزشکی وضعیت نسبتاً مطلوبی دارد. بنابراین، با توجه به این که مسئولین خواهان تربیت پزشکان عمومی مجرب و کارآمد در عرصه جامعه پزشکی هستند. شایسته است، بیش از

پیش به ایجاد انگیزه در دانشجویان جهت فراگیری علم، فراهم آوردن امکانات و تجهیزات آموزشی، بازنگری در مواد و محتوای آموزشی، آموزش روش‌های تدریس و ارزشیابی و مهارت‌های ارتباطی به اساتید، بازنگری در برنامه درسی و عملکرد آموزش در جهت تحقق اهداف رشته پزشکی مقطع دکتری حرفه‌ای توجه شود.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از کلیه کسانی که در این مطالعه همکاری نموده‌اند، تقدیر و تشکر بعمل آورند.

References

[1] Borjian Borujeni S, Shirzad H, kheiri S, Haghshenas Z, Mirzavand H, Beigi A, et al. Students' Educational Problems, Presented in the University's Educational Councils from 2002 to 2005, Shahrekord University of Medical Sciences. *J Med Edu Develop Center Kerman Univ Med Sci* 2009; 6(1): 50-6. [Farsi]

[2] Ghafourian Boroujerdnia M, Shakurnia AH, Elhampour H. The Opinions of Academic Members of Ahvaz University of Medical Sciences about the Effective Factors on their Evaluation Score Variations. *J Med Educ Develop Center Kerman Univ Med Sci* 2006; 3(1): 19-25. [Farsi]

[3] Zarrabian M, Farzianpour F, Razmi H, Sharifian MR, Khedmat S, Sheykhrezaee MR, et al. Internal Evaluation of the Endodontics Department, School of Dentistry, Tehran University of Medical Sciences. *J Med Educ Develop Center Kerman Univ Med Sci* 2008; 5(2): 135-42. [Farsi]

[4] Stephen Robbins. Organization theory. Translation Alwani S.M and Danaee-fard H. publishing Company, Saffar. 2010. [Farsi]

[5] Gall MD, Borg WR, Gall JP. [Translated by AR. Nasr, et al.] Educational Research An Inrtoduction. Tehran: Shahid Beheshti Univ 2007. [Farsi]

[6] Saif AA. Educational Measurement, Assessment and Evaluation. Tehran: Dowran Publishing Company; 2006. [Farsi]

[7] Kiyamanesh AR. The Introduction of Evaluation CIPP Model. *J Educ* 1989; 80-93 [Farsi].

[8] Rabinson B. The Cipp Approach To Evaluation. COLLIT Project 2002.

[9] Stufflebeam DL. The Cipp Model For Evaluation. Oregon *Program Evaluation Network* 2003; 1-68.

[10] Tezakori Z, Mazaheri E, Namnebat M, Torabizadeh K, Fathi S, Ebrahimibil F. The Evaluation of PhD Nursing in Iran (Using the CIPP Evaluation Model). J Faculty Nursing & Midwifery 2010; 12: 44-51. [Farsi]

[11] Ehsanpour S. Achieving Minimum Learning Requirements from the Viewpoints of Midwifery Students in Isfahan School of Nursing and Midwifery. *Iranian J Med Educ* 2006; 6(2): 17-24. [Farsi]

[12] Zandovaniyan A. The Evaluation of Teacher Training Center in khuzestan province using the CIPP Evaluation Model. *J Educ Psycol Shahid Chamran Ahwaz Univ* 2006; 13 (2): 137-62. [Farsi]

[13] Alimohammadi T. A Study of Evaluation of Girls' Secondary Schools in The Third Grade of Ahwaz City Using the CIPP Evaluation Model. Thesis M.S. Shahid Chamran Ahwaz University 2009. [Farsi]

[14] Scheaffer RL, Mendenhall V, Ott L. [Translated by Arghami NR, Sanjari, Bozorgnia A.] Elementary Survey sampling. Mshhad: Shahid Beheshti University 2006. [Farsi]

[15] Motallebnejad M, Haji Ahmadi M, Mortazavi Moghaddam V. A Study on Educational Status of Dental Students at Clinical Courses in Babol University of Medical Sciences during 1998-2002. *J Babol Univ Med Sci* 2010; 12 (Suppl.1): 46-51. [Farsi]

[16] Abdi K, Maddah S, Rahgozar M, Dalvandi A. Evaluation of Educational Situation of Rehabilitation Branches in Welfare and Rehabilitation University, from the Students' Viewpoint, in Educational Year 2003-2004. Journal of Rehabilitation 2007;7(27): 57-64. [Farsi]

[17] Toulabi T, Janani F, Qurbanmohammadi E. The Appropriateness of Educational Programs' Objectives for Professional Needs: The Viewpoints of Khorramabad School of Nursing and Midwifery Graduates. *Iranian J Med Educ* 2009; 8(2): 263-73. [Farsi]

[18] Iranfar Sh, Azizi F, Valaei N. The teachers' communication skills and its relationship with teachers' evaluation at K.U.M.S. Behbood, The Scientific Quarterly 2000; 4(7): 8-1[Farsi]

[19] Bazrafkan L, Nikseresht A, Bazargany A. Need assessment of medical education's general objectives in basic sciences & physiopathology periods according to intern's views. *Iranian Journal of Medical Education* 2002; 2: 18-8. [Farsi]

[20] Khadem N, Khodadadi N, Ebrahimzadeh S. Openion poll of graduates from Mashhad-School of Medicine, regarding coordination of learnings, during their study with the objectives of education in giving medical services to society. *Medical Journal of Mashad University of Medical Sciences* 2009; 51(4): 233-8. [Farsi]

[21] Singh MD. Evaluation Framework for Nursing Education Programs: Application of the CIPP Model. York University 2004; 1(1).

[22] Ghaderipasha E. The Evaluation Bachelor degree Mathematics in Public University of Tehran City. Thesis M.S. Tarbiat Moalem Tehran University 2003. [Farsi]

[23] Pakdaman A, Soleimani Shayesteh Y, Kharazi fard MJ, Kabosi R. Evaluation of the achievement of educational objectives of the Community Oral Health and Periodontics Departments using the CIPP model of evaluation–students' perspective. *J Dental Med-Tehran Univ Med Sci* 2011; 24(1): 20-5. [Farsi]

[24] Phattharayuttawat S, Chantra J, Chaiyasit W, Bannagulrote K, Imaroonrak S, Sumalrot T, et al. An evaluation of the curriculum of a graduate programme in Clinical Psychology. *South East Asian J Med Educ* 2009; 3(1): 14-9.

The Evaluation of the Medical School Faculty of Rafsanjan University of Medical Sciences Based on the CIPP Model in 2010

T. Alimohammadi[1], M. Rezaeian[2] , H. Bakhshi[3], R. VaziriNejad[4]

Received: 10/10/2011 Sent for Revision: 04/01/2012 Received Revised Manuscript: 18/09/2012 Accepted: 22/09/2012

Backgroundand Objective: Evaluation, as one of the quality progress tools, makes it possible to identify strengths and weakness points by taking appropriate steps in the evolution and reform in the workflow by strengthening the positive aspects of the programs and eliminating the failures. This Study was based on the CIPP model in 2010 with the objective of evaluation of Medical School faculty at Rafsanjan university of medical sciences.

Materials and Methods: This Study was a descriptive – cross sectional and study population consisted of 63 students, 28 faculty members and 10 graduates students. The researcher - made questionnaire was used for data gathering. The questionnaire included two parts: demographic information and questions. Zero score to 1.5 (unfavorable status), 1.51 to 3.50 (relatively favorable), and 3.51 to 5 was considered desirable status. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics.

Results: From the perspective of the participants the status at the context, input, process, and whole medical school was considered to be relatively favorable. The results showed that in general, as in the areas of context, process and product of medical school, there was a significant differences between Instructors and students ($p \leq 0.05$). Students evaluated context better than instructors and instructors evaluated input, process and product and whole medical school better than the students.

Conclusion: The final results of the evaluation of medical school showed that the status is desirable. In order to achieve quite desirable results it's optimal that officials of this university and colleges improve the important factors such as reviewing the material and educational content have regulars instruction for new teaching methods hold assessments and teach communication skills to their instructors.

Key words: Educational Evaluation, CIPP Model, Medical Faculty.

Conflict of Interest: Non declared.

Ethical Approval: The Ethics Committee of Rafsanjan University of Medical Sciences approved the study.

How to cite this article: Alimohammadi T, Rezaeian M, Bakhshi H, VaziriNejad R. The Evaluation of the Medical School Faculty of Rafsanjan University of Medical Sciences Based on the CIPP Model in 2010. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2013; 12(3): 205-18. [Farsi]

1- MSc of Educational Research, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran
(Corresponding Author) Tel: (0391) 8220086, Fax:(0391) 8220091, E-mail: alimohammadit@yahoo.com
2- Prof., Dept. of Epidemiology, School of Medicine, Occupational Environmental Research Center, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran
3- Academic Member, Dept. of EDC, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran
4- Associate Prof., Dept. of Social Medician, School of Medicine, Occupational Environmental Research Center, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran